

«Пробація – безпечніше суспільство. Досягнення 2020-го та пріоритети на 2021 рік»

стор. 4

Думки, спрямовані на добро

стор. 6

Доки народ спілкується своєю мовою, доти він зберігає себе

стор. 7

Закон і обов'язок

№ 1 / 3495

ПОНЕДІЛОК, 18 СІЧНЯ 2021 РОКУ

zio@kvs.gov.ua

■ ПЛАНИ НА 2021-Й

Яких змін варто очікувати українцям у системі юстиції

2020-Й СТАВ ДЛЯ МІНІСТЕРСТВА ЮСТИЦІЇ УКРАЇНИ РОКОМ НОВИХ ВИКЛИКІВ ТА ДОСЯГНЕНЬ. «УСІ ТРУДНОЩІ ТА ПЕРЕМОГИ, ЧЕРЕЗ ЯКІ НАМ ДОВЕЛОСЯ ПРОЙТИ МИНУЛОРИЧ, ЗАГАРТУВАЛИ НАШУ КОМАНДУ. НАМ ВДАЛОСЯ ЗРОБИТИ ЗНАЧНІ КРОКИ НА ШЛЯХУ ДО РОЗБУДОВИ СИСТЕМИ ЮСТИЦІЇ. ТА НА 2021 РІК СТАВИМО ПЕРЕД СОБОЮ НЕ МЕНШ АМБІТНІ ЦІЛІ, АБИ ПРОДОВЖИТИ ВТІЛЮВАТИ ЗАДУМАНІ ПЛАНИ У ЖИТТЯ», – ГОВОРІТЬ МІНІСТР ЮСТИЦІЇ УКРАЇНИ ДЕНИС МАЛЮСЬКА.

Одна із перших таких цілей – оптимізація діючих та продаж вже законсервованих установ виконання покарань. Це дозволить отримати додаткові кошти для інвестування в будівництво нових сучасних слідчих ізоляторів та впровадження кращих умов тримання засуджених.

«В'язнична інфраструктура України збудована ще за радянських часів. Слідчі ж ізолятори в країні були зведені ще раніше – вік багатьох установ уже налічує понад 100 років. Вони технічно зношені та непристосовані до сучасних умов утримання людей. Проблему можна було б вирішити, звівши нові СІЗО. Однак будівництво слідчих ізоляторів «з нуля» – дуже вартісне для держави. Тому Мін'юстом і було прийнято рішення реалізувати проект із продажу в'язниць, аби за рахунок цього отримати кошти для будівництва нових СІЗО. Перші аукціони мають відбутися вже цього року. Паралельно розпочнемо підготовку проектно-кошторисної документації для початку будівництва нових сучасних СІЗО за межами міст із залученням приватного сектору», – зазначає очільник Мін'юсту.

Разом із тим, у планах керівництва профільного відомства – налагодити механізм ефективного виправлення осіб без ізоляції від суспільства. Для цього зокрема очікується ухвалення Верховною Радою законопроектів щодо альтернативних видів покарання.

«Законопроектами ми пропонуємо запровадити новий вид покарання – пробаційний нагляд. Передбачається, що пробація застосовуватиметься і як основне, і як додаткове покарання за вчинення нетяжких злочинів. До того ж, буде розширено перелік випадків, коли може бути застосовано пробаційний нагляд, у порівнянні з тим, що існує наразі. При цьому важливо наголосити, що пробацією ми не замінюватимемо позбавлення волі. Застосування пробаційного нагляду, в першу чергу, дозволить врахувати індивідуальні ризики кожної конкретної особи, в результаті – зробити покарання більш ефективним. Крім того, – дозволить скоротити витрати на пенітенціарну систему», – пояснює заступниця Міністра юстиції Олена Висоцька.

Не менш важливими документами, які також цього року очікують затвердження парламентом, – законопроекти щодо підвищення гарантій прав потерпілих від насильницьких кримінальних правопорушень. Передбачається, що компенсації від держави зможуть отримати люди, які мають важкі тілесні ушкодження, завдані злочинцем, жертви статевих

злочинів, родичі і члени сімей тих, хто помер (йдеться про вбивство), а також неповнолітні діти, яким завдане психологічне або фізичне насилля. Для цього необхідно створити Державний фонд відшкодування шкоди таким потерпілим, який буде наповнюватися за допомогою самих ув'язнених. Кожен ув'язнений, незалежно від вчиненого злочину, по-перше, буде сплачувати спеціальний збір на наповнення фонду для виплат потерпілим, по-друге, – на регреси. По-третє, усі кошти, які надійдуть від штрафів та виправних робіт інших злочинців як санкція, також будуть наповнювати цей фонд.

У 2021 році планується також запровадити нову адміністративну процедуру. «Відповідний законопроект – це єдині чіткі та зрозумілі правила дій при прийнятті рішення органу влади про права та обов'язки фізичних та юридичних осіб. Його положення дозволять на практиці забезпечити додатковий захист прав і законних інтересів особи у відносинах із державою, рівність осіб перед законом та ефективність здійснення контролю за законністю діяльності органів влади, сприятиме обмеженню проявів бюрократизму, свавілля та корупції з боку службовців, підвищить ефективність роботи органів влади», – акцентує заступник очільника Міністерства юстиції Олександр Банчук.

Крім того, у планах Мін'юсту на 2021 рік – продовжити роботу щодо врегулювання процедури медіації, вдосконалення діяльності третейських судів, створення в Україні суду присяжних, запровадження публічних консультацій з громадськістю.

Для розбудови ефективної системи примусового виконання судових рішень та рішень інших органів цього року планується, зокрема: цифровізувати окремі процедури примусового виконання рішень, оскільки наразі робота виконавців надмірно покладається на паперові носії та послуги поштового зв'язку, що уповільнює процес виконавчого провадження; оптимізувати органи державної виконавчої служби, що дозволить збалансу-

вати навантаження на державних виконавців, а також заощадити витрати на оплату праці та утримання відділів ДВС; продовжити спрощення доступу до професії приватного виконавця та збільшити їхню кількість.

Разом із тим планується скасувати норми у законодавстві, які встановлюють мораторій на стягнення з боржників коштів, заборону накладення арешту на майно боржника. «На сьогодні діє більше 10 таких мораторіїв, що призводить до невиконання судових рішень, та як наслідок, до порушення прав та законних інтересів стягувачів у виконавчому провадженні. Одним із мораторіїв, який найбільше впливає на стан виконання судових рішень, зокрема, є заборона на вчинення виконавчих дій щодо об'єктів права державної власності, які були включені до переліків, затверджених Законом України «Про перелік об'єктів права державної власності, що не підлягають приватизації», положення якого неоднозначно трактують навіть суди», – наголошує заступник Міністра юстиції Андрій Гайченко.

У 2021 році Мін'юст продовжить розширювати доступ до послуг судових експертів. Для цього необхідно розробити системні зміни для удосконалення законодавчого регулювання судово-експертної діяльності, зрівняти повноваження приватних і державних судових експертів, аби збільшити конкуренцію між ними, чітко визначити в Законі підстави, порядок розгляду та притягнення до дисциплінарної відповідальності, а також створити умови для самоврядування судових експертів. «Міністерство юстиції не може та не збирається вказувати органам самоврядування, як їм діяти. Саме тому, щоб забезпечити законодавче підґрунтя для створення ефективної системи самоврядування, її концептуального бачення напрацьовуватимемо разом із фаховою спільнотою», – зазначає Директор Директорату правосуддя та кримінальної юстиції Олександр Олійник.

Закінчення на 2-3-й стор.

■ З ПЕРШИХ ВУСТ

Олег ЯНЧУК: «Пробація – безпечніше суспільство. Досягнення 2020-го та пріоритети на 2021 рік»

2020-Й РІК СТАВ ОСОБЛИВИМ ДЛЯ ВСЬОГО СВІТУ. МИ ВСІ ЗАПАМ'ЯТАЄМО ЦЕЙ РІК ЯК РІК НАДСЕРЙОЗНИХ ВИПРОБУВАНЬ, НЕЙМОВІРНИХ ЗМІН І НОВИХ МОЖЛИВОСТЕЙ ДЛЯ ВДОСКОНАЛЕННЯ. ПАНДЕМІЯ КОРОНАВІРУСУ COVID-19 СТАЛА НАЙБІЛЬШИМ І СЕРЙОЗНИМ ВИКЛИКОМ РОКУ. ЗАГАЛЬНОДЕРЖАВНИЙ КАРАНТИН ПРИНІС НАМ БАГАТО НЕЗРУЧНОСТЕЙ І ОБМЕЖЕНЬ, АЛЕ НЕ ЗМІГ ЗУПИНИТИ НАС У ДОСЯГНЕННІ МЕТИ – ЗАБЕЗПЕЧЕННІ БЕЗПЕКИ СУСПІЛЬСТВА.

Ще на початку року ми взяли високу планку у досягненні наших амбітних планів. З нагоди 5-річчя з дня прийняття Закону України «Про пробацію» у рамках Першого відкритого форуму «Пробація – безпечніше суспільство» ми вперше обговорили актуальність і важливість пробації для суспільства за участю високопосадовців, суддів, адвокатів, публічних осіб, співробітників Центру пробації та колеги з інших держав, міжнародних партнерів, науковців та представників заінтересованих установ й організацій, громадських діячів і представників засобів масової інформації.

Нас визнають і поважають на міжнародному рівні. Нам допомагають впроваджувати в Україні європейські стандарти пробації міжнародні партнери з Європейського Союзу, Норвегії, Нідерландів, Канади та USAID.

За підтримки Проекту Програми розвитку Організації Об'єднаних Націй із відновлення та розбудови миру в Україні (ПРООН) та Мелітопольської міської ради у 2020 році відкрито ще один сучасний офіс пробації – у місті Мелітополь Запорізької області.

Незважаючи на карантинні обмеження щодо проведення масових заходів і зібрань, ми продовжили активне онлайн-спілкування задля обміну досвідом, вирішення нагальних питань та налагодження нових контактів. У листопаді ми взяли участь у 25-й Міжнародній конференції директорів тюремних служб та служб пробації, що цього разу відбулася в режимі відеоконференції зі Страсбургом. Працівники органів пробації підвищували свою компетентність через онлайн-навчання. Для оптимізації роботи усіх підрозділів Центру пробації забезпечено і запуск IT-процесу збору і обробки статистичної інформації про результати діяльності органів пробації.

Усі структурні підрозділи спрацювали як злагоджений механізм. Підтвердженням цьому є ефективність нашої роботи. Завдяки відпрацьованому алгоритму дій щодо нагляду та індивідуальної роботи з правопорушниками та засудженими, які перебували на обліку органів пробації (а це майже 110 тисяч осіб), рівень вчинення такими особами нових злочинів під час перебування на пробації і відбування покарання в громаді, у порівнянні з минулим роком не збільшився.

Досудова доповідь стала важливим елементом при розгляді кримінальних проваджень. Протягом 2020 року працівники пробації підготували та направили до судів майже 24 тисячі досудових доповідей. Нам довіряють суди, які ухвалюють рішення про складання досудової доповіді та враховують думку фахівців

пробації щодо доцільності покарання правопорушників без ізоляції від суспільства.

Росте довіра і самих громад до пробації як до органів, що здатні забезпечити безпеку громади та знизити рівень злочинності. Майже в усіх областях органи пробації мають підтримку місцевого самоврядування у рамках 228 цільових програм. До зміни життя суб'єктів пробації долучаються всі державні органи та установи і велика кількість громадських організацій, що довіряють та допомагають пробації як координатору процесу запобігання повторних злочинів. Усі органи пробації мають підтримку державних інституцій, 77% – громадських.

боти з окремими категоріями осіб, які перебувають на обліку органів пробації, налагодили співробітництво з Міністерством у справах ветеранів України.

Поступово покращується матеріально-технічне забезпечення підрозділів пробації, вчасно виплачується заробітна плата та грошове забезпечення, вирішуються різноманітні питання. У 2020 році до нашого колективу додалося майже 400 нових працівників, які розділяють цінності пробації та готові активно й відповідально працювати задля позитивних змін. Маємо напрацювання і для впровадження в наступному році наставництва в пробації.

З 2021 року ми розширюємо повноваження керівників філій, що дасть додаткові можливості для оперативного вирішення цілої низки питань.

Створена нашим колективом профспілкорова організація не була осторонь життя і проблем працівників Центру пробації. У найважчі карантинні часи завдяки профспілці усі працівники були забезпечені дезінфекторами та засобами індивідуального захисту, а протягом року профспілкорова мали змогу оздоровитися чи долучитися до культурно-масових заходів.

Розвиток пробації на державному рівні сьогодні є стратегічною складовою, яка відображена у багатьох документах державного значення. Серед пріоритетів на 2021 рік найважливішими є: розширення переліку видів покарань, не пов'язаних із позбавленням волі, зменшення тюремного населення за рахунок ширшого застосування громадських санкцій і заходів; удосконалення інструментів пробації щодо роботи із суб'єктами пробації; розбудова IT-інфраструктури пробації; забезпечення повноцінної роботи Єдиного реєстру засуджених та осіб, узятих під варту, в усіх уповноважених органах з питань пробації; розроблення механізму застосування електронного моніторингу до засуджених під час перебування на пробації; поглиблення співпраці з громадами для підвищення безпеки громади.

Наразі ми маємо підтримку керівництва Міністерства юстиції України, яке зацікавлене у впровадженні подальших новацій і відводить пробації важливу роль при зміні філософії покарання правопорушників та реформуванні всієї кримінально-виконавчої системи. Міністерством юстиції України розроблено два законопроекти, які передбачають розвиток системи пробації, збільшення альтернатив позбавленню волі.

Переконаний, що нашої команді під силу виконати ці плани. Адже попри усі складнощі минулий рік зробив нас сильнішими, розумнішими, досвідченішими і згуртованішими. Вкотре значу, що ми збудували та розвиваємо одну з найбільших систем пробації у Європі!

Тож хай 2020-й запам'ятається нам як рік нашого професійного росту і розширення можливостей. Вірю, що попереду нас чекають нові успіхи, здобутки і приємне професійне спілкування.

Завдяки інформаційно-роз'яснювальній роботі ставлення громадян до тих, хто оступився, змінюється. Все більше небайдужих громадян – різних спеціальностей, віку, статі, досвіду й роду зайнятості, долучаються до соціально-виховної роботи із засудженими, які перебувають на пробації. Наразі ми маємо потужну підтримку волонтерів пробації у кількості майже тисячу осіб.

Серйозним викликом для системи пробації були заходи щодо введення в дію Єдиного реєстру засуджених та осіб, узятих під варту. Завдяки вашому зусиллям нам вдалося зробити неймовірне – у стислі терміни навчитися працювати з новою електронною базою даних і наповнити Реєстр, який скоро стане одним із базових технічних

інструментів нашої роботи. Майже тисяча наших колеги пройшли відповідне навчання і отримали дозвіл працювати з цією базою даних.

Ми постійно працюємо над вдосконаленням наших інструментів роботи: триває удосконалення інструменту оцінки ризиків вчинення повторного правопорушення, аналіз ефективності пробаційних програм, оновлення підходів у розвитку «банку ресурсів» та залучення волонтерів для роботи з клієнтами пробації.

Восени спільно з колегами з Департаменту виконання покарань ми розширили географію реалізації пенітенціарної пробації – розпочали пілотний проект щодо застосування пробації до умовно-достроково звільнених із колоній. Для забезпечення комплексної ро-

■ НАШІ КАДРИ

Курсанти стажуються в установах

Цими днями у ПІВНІЧНО-СХІДНОМУ МІЖРЕГІОНАЛЬНОМУ УПРАВЛІННІ З ПИТАНЬ ВИКОНАННЯ КРИМІНАЛЬНИХ ПОКАРАНЬ МІНІСТЕРСТВА ЮСТИЦІЇ, НА ЧОЛІ З ПЕРШИМ ЗАСТУПНИКОМ НАЧАЛЬНИКА МІЖРЕГІОНАЛЬНОГО УПРАВЛІННЯ ПОЛКОВНИКОМ ВНУТРІШНЬОЇ СЛУЖБИ ДМИТРОМ ІНДІКОМ, ВІДБУЛАСЯ ЗУСТРІЧ З КУРСАНТАМИ 4 – ГО КУРСУ АКАДЕМІЇ ДЕРЖАВНОЇ ПЕНІТЕНЦІАРНОЇ СЛУЖБИ.

На зустрічі було проведено розподіл 11 курсантів Академії ДПТС для проходження стажування у державних установах: «Диканівська виправна колонія (№12)», «Холодногірська виправна колонія (№18)», «Олексіївська виправна колонія (№25)», «Харківська виправна колонія (№43)», «Качанівська ви-

правна колонія (№54)», «Темнівська виправна колонія (№100)», «Сумська виправна колонія (№116)», «Сумський слідчий ізолятор».

Кожного курсанта було проінструктовано щодо правил поведінки у побуті і у службовий час, а також щодо дотримання протиепідемічних правил, що визна-

чають носіння захисних масок в громадському транспорті, громадських будинках, спорудах та дотримання соціальної дистанції.

На завершення зустрічі начальник управління персоналу Сергій Самотієвич побажав курсантам вдало і в повному обсязі виконати заходи, визначені навчальним планом.

■ ПРОЄКТ

Відомі люди мотивують

ТРИВАЄ РЕАЛІЗАЦІЯ ПРОЄКТУ «ЗАЛУЧЕННЯ ВІДОМИХ ОСОБИСТОСТЕЙ З МЕТОЮ РЕСОЦІАЛІЗАЦІЇ ТА МОТИВУВАННЯ ЗАСУДЖЕНИХ ОСІБ ДО РЕАЛІЗАЦІЇ ЖИТТЯ БЕЗ ПОРУШЕНЬ ЗАКОНУ».

Відбувся перший етап співпраці Департаменту з питань виконання кримінальних покарань з українським поетом, прозаїком, перекладачем, громадським активістом, фронтменом гуртів «Жадан і Собаки» та «Лінія Маннергейма» Сергієм Жаданом.

Напередодні Різдвяних свят неповнолітні ув'язнені, які утримуються у державній установі «Київський слідчий ізолятор», отримали можливість познайомитися з творчістю Сергія Жадана.

Цими ж днями за сприяння Департаменту організовано передачу книг від автора для неповнолітніх ув'язнених.

Реалізація проєкту триває. З метою творчого спілкування наприкінці січня Сергій Жадан особисто відвідає неповнолітніх ув'язнених, які матимуть можливість задати запитання автору та поділитися своїми враженнями.

Попереду для засуджених та неповнолітніх ув'язнених багато цікавого та корисного.

Інна ПОПОВА

■ МОВОЮ ЦИФР

Уже понад два мільйони!

Понад 2 млн грн. заробили слідчі ізолятори України завдяки реалізації платних камер! Левову частку цієї суми – більш ніж 1 млн 217 тис. грн – сплачено за користування приміщеннями з поліпшеними умовами перебування у Київському СІЗО. Загалом же відкрито 33 такі платні камери у 22 слідчих ізоляторах країни.

За рахунок надходжень від реалізації цього проєкту було облаштовано 28 безкоштовних камер для 182 ув'язнених.

За цим посиланням ви можете онлайн сплатити за платну камеру в СІЗО, яке долучилось до проєкту: <https://bit.ly/2FFpr8X>.

Мін'юст

У РАМКАХ ЗАПРОВАДЖЕНОГО ПРОЄКТУ "ПЛАТНІ КАМЕРИ В СІЗО" СПЛАЧЕНО ПОНАД 2 МЛН ГРН, ЗА РАХУНОК ЯКИХ ВІДРЕМОНТОВАНО 28 БЕЗКОШТОВНИХ КАМЕР НА 182 МІСЦЯ

■ ФОТОФАКТ

Задля забезпечення якісного ведення службової електронної документації, а також покращення роботи Єдиного електронного реєстру засуджених, та осіб, узятих під варту, в державній установі «П'ятихатська виправна колонія №122» за рахунок загального фонду державного бюджету України проведено закупівлю шести комплектів комп'ютерного обладнання, системного блоку та ноутбук.

■ ЗВОРОТНІЙ ЗВ'ЯЗОК

Думки, спрямовані на добро

НАСТАВ НОВИЙ 2021 РІК. НАС УСІХ ЗВЕСЕЛЯЮТЬ НОВОРІЧНІ СВЯТА. РАДОСТІ ДОДАЮТЬ І ЛИСТИ ВІД НАШИХ ЧИТАЧІВ, У ЯКИХ – ВІТАННЯ, НАЙКРАЩІ ПОБАЖАННЯ І ДУМКИ, СПРЯМОВАНІ НА ДОБРО. ДЕЯКІ З НИХ ПОДАМО НА ВАШ РОЗСУД, БО ВІРИМО, ЩО ЗАСУДЖЕНІ, ЯКІ ДОВІРИЛИСЬ НАМ, СПРАВДІ УСВІДОМИЛИ СВОЇ ГАНЕБНІ ВЧИНКИ І ХОЧУТЬ ПОВЕРНУТИСЯ У СУСПІЛЬСТВО З НОВИМИ СВІТЛИМИ ПОГЛЯДАМИ НА ЖИТТЯ.

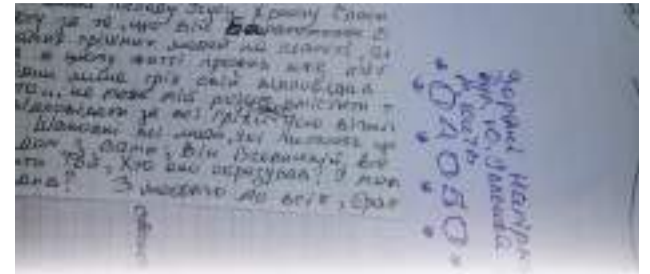
Розпочну свій огляд листів з допису такого змісту: «Сердечно вітаю колектив редакції "Закон і обов'язок" з новорічно-різдвяними святами і дякую за їхню працю. Статті, які читаю, вчать не тільки позитивному, а й мимоволі заставляють задуматись, як жити далі. Колонія теж змінює характер. Я зрозумів, що впевненість і успіх будуть тоді, коли працюватимеш, займатимешся самоосвітою, спортом, повіриш у свої сили". Так написав засуджений М. із Полтавської виправної колонії №64.

«Шановна редакціє, хочу поділитися з вами тим, що в мене на душі, – звертається засуджений С. із Гордищенської ВК №96 Рівненської області. – Раніше моїм способом життя були лицемірство і брехня. Обманював інших, щоб домогтися своїх корисливих цілей. А тепер завдяки вам вчуся дивитися на речі так, як це робив Ісус Христос. Починаю задумуватися над змістом свого життя, уже не відчуваю душевної пустки і розчарувань. Я прагну жити по-іншому. Ви допомагаєте мені повірити в моє хороше майбутнє. Божої милості

вам, здоров'я і миру.»

А цей лист дуже зворушливий. «Щиро вдячний усім, хто мене почує і підтримає, – звертається засуджений Т. із Крижопільського ВЦ № 113. – Вам хотілось коли-небудь втекти від себе, від людей, від реальності? Це сталося зі мною, коли я опинився за ґратами. На душі – глибокий відчай. Єдиним зв'язком між мною і свободою була пам'ять, моє минуле, до якого я повертався у своїх думках... Коли мене засудили, відвернулися усі – друзі, знайомі і навіть родичі. Лише Господь зі мною. Я читаю Біблію і вчуся жити по-новому. І я буду жити по-новому. Хочу, щоб всі повірили у це».

Наш постійний читач Олег Гуртовий із Замкової виправної колонії № 58, що на Хмельниччині, привітав усіх працівників пенітенціарної служби з нинішніми новорічно-різдвяними святами: «Усім бажаю здоров'я, кар'єрного зростання, а засудженим – якнайшвидшого і благословенного побачення з рідними і близькими людьми на свободі! Повірте в Господа, і Він вам допоможе!».

«Ваші статті є підтримкою і віткою для мене у цей важкий час, коли я потрапила до колонії, – пише засуджена М. із Кам'янської виправної колонії №34 Дніпропетровської області. – Авторка листа застерігає інших від згубних звичок, таких, як алкоголь і наркотики, бо їх наслідки можуть призвести до біди – потрапляння в тюрму. Вона підкреслює, що легко піддатися отруті, а позбутися залежності від неї дуже важко». «Хто мене почує, скажу: схемніться, поки не пізно», – додає авторка допису.

«Розпочався новий рік, і я змінююся уже в думках, а це добрий початок, – ділиться з нами засуджений Р. із Кропивницької виправної колонії №6. – Бо коли раніше Господь підказував мені, як жити, я не слухав. Тепер я пізнав духовне життя і почав мислити інакше. Це на свободі я був в неволі, а тепер, незважаючи, що за ґратами, я вільний. Цю свободу дає нам Бог! Дуже прошу редакцію газети подавати матеріали на духовну та історичну тематику».

Минуло два тижні нового року, а редакційна пошта вже чималенька. І нас це радує. А найбільше те, що у ці святкові дні саме через очищення і каяття засуджені повертаються до добра, до світла.

Зоряна НАГІРНЯК

■ СТРАШНЕ ПЕРО НЕ В ГУСАКА

Гумореска про варенички

Батько наш поїсти,

неабиякий мастак,

Що не зварить йому мати – все не так.
Каже жінці, як з'їдаю твій обід,
Наче гирю закладаю у живіт.
Он торік я в ресторані, каже, був,
Ледве миску з дива не ковтнув,
Там підливу дають – смак і шик,
З нею з'їсти можна власний черевик.
Ось в неділю ми осталися одні,
Сидимо удвох немов на виданні.
Аж тут обід, глип –

не залишили їсти нам,

То нехай, а ми вареники зліпимо давай.
Налили ми у ночви свіжої води,
Плів мішка муки засипали туди.
Я качалку взяв, а батько – макогон
Тісто замісили, як гудрон,
Дріжджі вкинули дві пачки – краса,
Потім перець і лаврового листа.
На губах у мене тісто, у батька – сир.
Він по кухні походить, як командир.
В казані вода вирує, булькотить,
Сир гарячий нам на голову летить,
Так варили ми не більше двох годин,
Всі вареники збилися в один.
Ми вареник той штовхаємо до дна,
А він лізе випирає з казана.
Батько каже: ну, нехай, вже буде так,
Покуштуємо, яке ж воно на смак?!
Поділили ми вареник, сидимо,
Я помалу ремігаю, він жує,
Ну, цікавиться, як враження твоє?
Я показую на пальцях і стогну,
Зуби злиплися язика не поверну.
В батька очі лізуть з лоба –

не ковтне,

Просьте стукни по потилиці мене.
Батько їв, і я їв, згодом –
потаскали кабанові в хлів,
А кабан понюхав, кашлянув,
Перекинувся в баюру і заснув.
Батько штурх його, пардон, ви кабан,
Вибачайте, я ж не знав, що ви гурман,
Може й ви вже захотіли в ресторан?!
І надів йому на голову казан...

Анатолій ГУПАЛО,
м.Харків

■ ТРАДИЦІЇ НАШОГО НАРОДУ

Свято Меланки та Василя

ЗА ТИЖДЕНЬ ПІСЛЯ КОЛЯДИ, НАПЕРЕДОДНІ НОВОГО РОКУ – ЩЕДРИЙ ВЕЧІР (13 СІЧНЯ). ЦЕ ЗАЛИШОК ДОХРИСТІАНСЬКОГО ЗВИЧАЮ. ЗА ХРИСТІАНСЬКИМ КАЛЕНДАРЕМ – ЦЕ ДЕНЬ МЕЛАНІЇ. ЦЬОГО ДНЯ З ОБІДУ ПОЧИНАЮТЬСЯ ЩЕДРІВКИ, ОБОВ'ЯЗКОВИМ ПРИСПІВОМ ЯКИХ БУЛО: «ДОБРИЙ ВЕЧІР, ЩЕДРИЙ ВЕЧІР!». ВЕЧОРУ ПІД НОВИЙ РІК СПРАВДІ ГОДИЛОСЯ БУТИ ЩЕДРИМ. ВІРИЛОСЯ, ЯКЩО ЩЕДРО БУДЕ В ХАТІ ЦЬОГО ВЕЧОРА, ТО І ВЕСЬ НАСТУПНИЙ РІК БУДЕ ЩЕДРИМ НА ВРОЖАЙ, НА ДОБРО, НА ДИТЯЧИЙ СМІХ.

Меланка-Вода приходиться на щедрий вечір разом із Василем-Місяцем сповістити господарів про наступні уроцистості та справити гостини, які в народі так і називають – гостини Меланки. В українській народній традиції дохристиянський та християнський обряди об'єдналися у свято Меланки.

В переддень Нового року (за старим стилем), кожна господиня приготує книші, пироги, ковбаси начинені гречаною кашею і вареники. Також випікають спеціальні хліби «Маланку» та «Василя», тому цей вечір називають багатим або щедрим.

Зранку цього дня починають готувати другу обрядову кутю – щедрю. На відміну від багатой, її можна заправляти скоромниною. Як і на багатий вечір, кутю також ставлять на покуті. Крім того, господині печуть млинці, готують

пироги та вареники з сиром, щоб обдарувати щедрувальників та посівальників.

В Україні на Щедрий вечір батько ховається від дітей за пирогами – символом щедрості, багатства. Мати ставила на стіл макітру з пирогами, за якими батько прихилив голову, питаючи у дітей: «Діти, ви мене бачите?». «Ні, тату, не бачимо!» – сміючись, лунали дитячі голоси. «Дай же, Боже, і на той рік мати стільки хліба, щоб батько міг за ним схватитися!» – говорив господар ті споконвічні мудрі слова, які чув ще від свого батька.

Серед різноманітних скоромних наїдків на святковому столі млинцям відводилась роль обрядової страви. Бабусі казали: «Щоб сонечко так землю припікало, як вогонь млинці. Щоб навесні й улітку все так росло, як тісто на млинці». Тільки

посідали за стіл, а під вікном уже й щедрують:

«Ой, чи є, чи нема пан-господар дома?
Щедрий вечір, добрий вечір...»

З вечора і до півночі щедрувальники обходять оселі. За давньою традицією, новорічні обходи маланкарів, як і різдвяних колядників, відбуваються після заходу Сонця, тобто тоді, коли володарює усяка нечиста сила.

На Старий Новий рік хлопці також «водили Маланку». Неодружений хлопець переодягається в жіноче плаття і стає «Маланкою», а дівчина або жінка – в чоловіче плаття, як образ «Василя». Серед дійових осіб – дід, баба, циган, циганка, коза, чорт. В масках і костюмах щедрувальники ходять від будинку до будинку і веселять перехожих танцями і жартами.

За давнім звичаєм перебрані, закінчивши ритуальний обхід, вранці йшли на роздоріжжя палити «Діда», або «Дідуха», – снопи, що стояли на покуті від Святого вечора до Нового року, потім стрибали через багаття. Це мало очистити від спілкування з нечистою силою.

Перший посівальник на Новий рік приносить до хати щастя. За народним віруванням, дівчата щастя не приносять – тільки хлопці, а тому посівати дівчатам не годиться.

З щедрою кутею пов'язано багато побутових обрядів. Так, щоб залагодити якийсь конфлікт, сусіди йшли один до одного миритися, аби «Новий рік зустріти в мирі і злагоді». Хлопці, котрі перед цим «отримали гарбуза», вдруге засідали сватів з надією на згоду. Ввечері цього дня дівчата ворожать.

За давнім звичаєм, коли дівчата починали ворожити, парубки викрадали в них вдома ворота або хвіртки, хоч би як не стерегли господарі. Щоб повернути втрату, батько дівчини мусив ставити могорич.

Вважалося, що зерно, яке залишили посівальники, не можна вимітати з двору до заходу сонця.

Підготувала Юлія СЕРЕДА

■ НАША МОВА КАЛИНОВА

Доки народ спілкується своєю мовою, доти він зберігає себе

ВІДОМИЙ НІМЕЦЬКИЙ ФІЛОСОФ ГАНС-ГЕОРГ ГАДАМЕР, ЩО ДОКЛАВ ЧИМАЛО ЗУСИЛЬ ДО ОСЯГНЕННЯ ФЕНОМЕНУ МОВИ, НАЗВАВ ОДНУ ЗІ СВОЇХ СТАТЕЙ БАТЬКІВЩИНА І МОВА. У НІЙ ВІН ШУКАЄ ВІДПОВІДІ НА ЗАПИТАННЯ: ЩО ТАКЕ БАТЬКІВЩИНА ДЛЯ СУЧАСНОЇ ЛЮДИНИ, ЯКА ЖИВЕ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ ТА ПІДВИЩЕНОЇ МОБІЛЬНОСТІ. ОЧЕВИДНО, НІХТО НЕ ЗАПЕРЕЧУВАТИМЕ, ЩО БАТЬКІВЩИНА – ЦЕ НЕ ПРОСТО МІСЦЕ ТИМЧАСОВОГО ПЕРЕБУВАННЯ, ЯКЕ ОБИРАЮТЬ І МОЖУТЬ ЗМІНЮВАТИ. БАТЬКІВЩИНУ НЕ ВИБИРАЮТЬ І НЕ ЗАБУВАЮТЬ. НА ДУМКУ ГАДАМЕРА, КОЛИ ГОВОРИМО ПРО СПОКОНВІЧНІСТЬ БАТЬКІВЩИНИ, МИ ЗАРАХОВУЄМО СЮДИ ПЕРЕДУСІМ САМЕ МОВУ. ПОДОРОЖУЮЧИ ЧУЖИМИ КРАЯМИ, МИМОХІДЬ ВІДЧУВАЄМО ЦЕЙ БЕЗПОСЕРЕДНІЙ ЗВ'ЯЗОК МІЖ МОВОЮ ТА БАТЬКІВЩИНОЮ. ПОВЕРНЕННЯ ДОДОМУ – ЦЕ ПЕРЕДУСІМ ЗАНУРЕННЯ В РІДНУ МОВУ. ОТЖЕ, В РЕАЛЬНОМУ ВИМІРІ БАТЬКІВЩИНА – ЦЕ НАСАМПЕРЕД МОВНА БАТЬКІВЩИНА.

Думку про міцний нерозривний зв'язок між народом, мовою та державою обстоював і Гердер у своїй Філософії мови. На етнічному рівні самоусвідомлення саме спільна мова (а вже потім звичаї та релігія) дає народові відчуття своєї єдиності й водночас виокремлює його з-поміж інших народів. Доки народ спілкується своєю мовою, доти він зберігає себе. Як людина, що живе чужим розумом, втрачає повагу і ніколи не досягає успіхів, так і народ, який послуговується чужою мовою, приречений на відсталість у всіх сферах життєдіяльності, на зневагу інших народів, на вічну, безпросвітну другорядність. Ці слухні повчання варто пам'ятати всім.

У засобах масової інформації зростає кількість рекламних оголошень різного плану. Вадою майже всіх текстів цих оголошень, зазначає професор Олександр Пономарів, є численні помилки проти норм сучасної української літературної мови. У рекламних оголошеннях, присвячених приїздові в Україну проповідників з різних держав, нерідко спотворюють ім'я самого засновника християнства: Ісус лікує, хоч за українською традицією треба писати Ісус без подвоєння і. Близькосхідне місто українською мовою слід писати й вимовляти Єрусалим, не Іерусалим чи Іерусалім, як думають окремі працівники рекламних агенцій. Багато рекламних текстів закінчується синтаксично безграмотним закликком звертатися за адресою. На запитання куди? відповідає в цьому випадку іменник з приїменником на: звертатися (писати, надсилати) на адресу. За вживаємо тоді, коли треба відповісти на запитання де? – конференція відбудеться за адресою: Київ, провулок Шевченка, 14.

Приходьте і ви одержите істинне задоволення – у цьому закликкові аж дві лексично-семантичні кальки з російської мови. Повноцінний український відповідник такий: приходьте – і ви дістанете (матимете) справжнє задоволення. А солідне акціонерне товариство повідомляє: Подаємо зі складу, надсилаємо накладною оплатою літературу з історії України, відродження національної культури... Для називання способу грошового розрахунку використовують вислів, калькований з російської накладна плата замість оригінального українського слова післяплата: надсилаємо післяплатою. У тому самому рекламному оголошенні кілька разів запевняють, що в них ціни найнижчі з існуючих. Невлас-

тивий нашій мові активний дієприкметник існуючі слід було замінити словосполученням наявні тепер або прикметником теперішні: ціни найнижчі з наявних тепер (з теперішніх).

Під впливом інших мов часом відбувається сплутування навіть не патронімічних слів, а синонімів. Приміром: Мій син на таке не здібний і Молоді виявилися здатними учнями своїх батьків та дідів. Здібний і здатний у наведених прикладах слід поміняти місцями, слово здібний означає талановитий, а здатний – спроможний на щось. Напр.: Мартович був надзвичайно здібний і дома ніколи не вчився (В. Стефанік); Перед чужими тільки й чуєш про Василя, який він розумний та до всього здатний (Панас Мирний). Помилка зумовлена тим, що в російській мові обидва значення передаються одним словом способный.

Ціни піднімають чи підвищують? – запитують у практичному посібнику Українське слово у вимірах сьогодення професор Катерина Городенська. – Правильно вживати так: підвищили ціни на хліб; зросли ціни на ліки; ціни на ліки лізуть (повзуть) догори; постійно зростають ціни на бензин; галопують ціни на бензин; зросли (підскочили) ціни на автомобілі. Російською мовою: поднимают цены.

Слова інертність та інерція розрізняємо значенням. Інертність – відсутність активності, бездіяльність, нерухомість, наголошено у Словнику-довіднику з культури української мови. Наприклад: інертність мислення. Інерція – властивість тіла зберігати рівномірний прямолінійний стан або спокій, поки яка-небудь зовнішня сила або дія іншого тіла не виведе його з цього стану. Приміром: закон інерції; за інерцією (не по інерції). Синоніми: за звичкою, несвідомо, механічно.

У цьому ж словнику-довіднику підкреслено, що слова метрополія і митрополія розрізняємо значенням. Метрополія – держава, що володіє захопленими нею колоніями й експлуатує їх. Митрополія – церковно-адміністративний округ, яким відає митрополит.

Треба розрізняти і слова фамільний і фамільярний.

Фамільний, заст. Належний фамілії – родові, родині. Фамільні цінності. Фамільний альбом. Фамільні традиції.

Фамільярний. Надміру невимушений, розв'язний у поведженні, безцелеремонний, панібратський. Фамільярний жест. Фамільярний тон. Фамільярне по-

Не слід змішувати слів виголошувати – оголошувати – проголошувати. Виголошувати і проголошувати вживаємо у значенні прилюдно виступити з промовою, доповіддю, вимовляти які-небудь фрази. Виголошувати (проголошувати) промову.

Тільки проголошувати вживаємо у значенні декларувати, обнародувати. Проголошувати рівноправність.

Тільки оголошувати (оголосити) вживаємо у значенні публічно заявляти про що-небудь, робити відомим, офіційно визнавати; офіційно заявляти про початок чого-небудь. Оголосити подяку. Оголосити невинним. Оголосити подяку. Оголосити збори відкритими (неправильно – виносити подяку. Об'явити невинним. Об'явити збори відкритими).

Найчастіше замість російських активних дієприкметників виступають у нас прикметники та іменники. Наприклад, не можна писати й говорити: один із виступаючих зазначив, переважаюча частина мешканців регіону, тяжкий і всепоглинаючий гріх, читаюча громадськість, постійно діюча виставка, торгуючою організацією, інакомислячий. Правильно буде так: один із промовців зазначив, переважна частина мешканців регіону, тяжкий і всепоглинальний (всепоглинний) гріх, читацька громадськість, постійна виставка, торговельна організація, інакодумець.

Інколи запитують, чи можна слова поруч і поряд вважати взаємозамінними. Мовці часом не розуміють значення цих слів, хоч семантика їх не тотожна. Поруч означає один біля одного, у сусідстві, поблизу когось, чогось, дуже близько (поруч з нею він здавався велетнем), Поряд має значення паралельно, разом з кимось, нарівні, одночасно з кимось, чимось (поряд із дедалі більшими затратами на нове житлове будівництво потрібні чималі кошти на ремонт квартири).

У Словнику-довіднику з культури української мови автори наголошують,

що функціонування активних дієприкметників у сучасній українській мові обмежене. Ненормативним є речення: Ридаюча жінка не могла промовити й слова (назву активного діяча не поєднуємо з активним дієприкметником). Потрібно: Ридаючи, жінка не могла промовити й слова. Або: Жінка, що ридала... Відчутна тенденція уникати таких форм слів у ролі іменника. Замість виступаючий, головуючий, завідуючий, командуючий, працюючі рекомендуємо вжити слова: промовець, голова, завідувач (чого), командувач (чого), працівники.

Розрізняємо значенням і слова фауна і флора. Фауна. Тваринний світ. Фауна степової зони. Флора. Рослинний світ. Флора лісостепу представлена в гербаріях.

Треба знати, що словосполучення змія підколотна, розширені зрачки, лісова земляника, порадили ігловолокування, новий зонтик, квартира з усіма зручностями, жорстоке знасилування, сильний зуд, московське іго, дівчина з ізюминкою, смачний зельц, дарували згущонку, з голубою каймою є калька з російської. Українською – гадина (гадюка) потаємна, розширені зіниці, лісові суніці, порадили голковколювання, нова парасолька, квартира з усіма вигодами, жорстоке згвалтування, сильне свербіння, московське ярмо, дівчина з перчиком, смачний кендюх (сальтисон), дарували згущене молоко, з блакитною (голубою) облямівкою.

Як акцентує у книжці Українське слово для всіх і для кожного відомий мовознавець Олександр Пономарів, складні числівники на -десят, а також кількісні й порядкові відмінюємо тільки в кінцевій частині: п'ятдесят, п'ятдесяти (п'ятдесятьох), п'ятдесяти (п'ятдесятьом), п'ятдесятьох, п'ятдесятьма і т.д.

Марія ВОЛОЩАК,
зі «Збірника мовностилістичних порад лінгвістів, літературознавців, публіцистів»

■ ФОТОФАКТ

У рамках відзначення ново-річно-різдвяних свят в установах виконання покарань України відбулася низка різнопланових заходів для осіб, які відбувають покарання. Для створення святкового настрою в установах виконання покарань встановлено ялинки, прикрашені іграшками та гірляндами, проведено богослужіння, тематичні вертепи, ви-

ставки та конкурси новорічних малюнків, організовано перегляд телепередач і фільмів, а також фізкультурно-оздоровчі заходи: турніри з настільного тенісу, змагання з шахів та шашок, тощо.

До речі, усього протягом святкових днів у культурно-масових заходах взяли участь близько 27 тисяч засуджених. До привітань та проведення святкових заходів для

засуджених долучилися 333 представники громадських та релігійних організацій. Під час новорічних та різдвяних свят засуджені отримали гуманітарну допомогу від релігійних, громадських та благодійних організацій на суму близько 324 тисяч гривень. Всі заходи проводилися з урахуванням карантинних обмежень та правил епідеміологічної безпеки.

■ МУДРІСТЬ ДРЕВНІХ

Конфуцій про навчання та виховання

- У давнину люди вчилися для того, щоб удосконалити себе. Нині вчать для того, щоб здивувати інших.
- Вчися, ніби не можеш знайти і ніби побоюєшся втратити.
- Три шляхи ведуть до знання: шлях роздумів – це шлях найблагородніший, шлях наслідування – це шлях найлегший і шлях досвіду – це шлях самий гіркий.
- Вчення без роздумів марне, але й роздуми без навчання небезпечні.
- Вчїться так, немов ви постійно відчуваєте брак своїх знань, і так, немов ви постійно боїтеся розгубити свої знання.

- Дорогоцінний камінь не можна відполірувати без тертя. Також і людина не може стати успішною без достатньої кількості важких спроб.
- Є три помилки в спілкуванні людей: перша – це бажання говорити перш, ніж потрібно; друга – сором'язливість, не говорити коли це потрібно; третя – говорити, не спостерігаючи за вашим слухачем.
- Навіть в суспільстві двох чоловік я неодмінно знайду, чому у них повчитися. Їх достоїнства я постараюся наслідувати, а на їх недоліках сам буду вчитися.
- Якщо в людині природність затьмарить вихованість, вийде дикун, а якщо вихованість затьмарить природність, вийде знавець письменства. Тільки того, у кого природність і вихованість перебувають у рівновазі, можна вважати достойним мужем.
- Я не народився зі знаннями. Я пізнаю все за допомогою однієї лише істини.
- Давай настанови тільки тим, які шукають знань, виявивши свою неосвіченість. Допмагай лише тим, котрі не вміють зрозуміло висловити свої заповітні таємні думки. Вчи тільки того, хто може, почувши про один кут квадрата, уявити собі решту три.

■ СКАЖУТЬ ЖЕ ЛЮДИ!

- Гості, а ви їсти хочете?
- Хочемо!
- Так чого додому не йдете?

У нас найекстремальніший місяць – це січень. Новий рік, Різдво, Старий Новий рік.
– А навіщо нам Старий Новий рік?
– Це контрольний: в печінку...

Як коханець до мене приходив, то всі бачили... А як хату обікрали то всі спали...

Мамо, як придуть мене сватати, то ви просто кивніть головою, що згідні, а не падайте на коліна з криком: – Спасителі наші!

У лікарні сталася пожежа. Приїхали пожежники, загасили вогонь і звітують головному лікарю:

- Пожежу загасили, п'ятьох відкачали, двох не змогли...
- Тю на вас, хлопці... Тож морг горів...

– Кохана, у мене біда!
– Любий, не кажи «у мене», кажи «у нас», ми ж сім'я...

- Добре! У нас біда, наша сусідка від нас вагітна!

У магазині:

- Який у вас цікавий велосипед?
- Це велосипед-тандем. Ви можете на ньому вдвох поїхати зі своєю дружиною!
- Моя дружина не вміє їздити на велосипеді!
- Так це якраз ваш випадок, вона буде позаду просто крутити педалі!
- І правда, цікаво, скажіть, а передні педалі можна прибрати?

- Ви заміжня? – запитує суддя жінку свідка.
- Мій чоловік помер п'ятнадцять років тому.
- Але у вас п'ятеро маленьких дітей,
- Але помер чоловік, а не я!

На роботі пересварилися жінки. Начальник, втративши терпіння, кричить:

- Тихо! Нехай говорить та, яка старша за всіх. Всі негайно замовкли.

- Як ти думаєш, чим харчувався Ной, перебуваючи на ковчезі?
- Напевно, рибалив.
- Ну, з двома ж черв'яками багато не нарибалиш...

■ ВЕСЕЛИМ ОЛІВЦЕМ

Закон і обов'язок

Свідоцтво про реєстрацію
КВ №23071-12911ПР
від 27.12.2017 року

Засновник: державна установа
«Генеральна дирекція
Державної кримінально-виконавчої служби України»

Редактор: Людмила КРАВЧЕНКО

Адреса редакції:
04050, м.Київ-50, вул. Юрія Іллєнка, 81

Телефон: 481-05-33
e-mail: zio@kvs.gov.ua